

entuzijazma i nedostatka sredstava pa samim time i prestanka održavanja natjecanja u streličarstvu.

„Lov na području Općine Mošćenička Draga“ (200-209) tekst je Riccarda Staraja koji govori o povijesti toga sporta na području Liburnije. Vrijedi spomenuti djelovanje Lovачkoga društva Perun, osnovanoga 1995. Lov se naročito počeo razvijati poslije Drugoga svjetskog rata, poglavito razvojem turizma na području Mošćeničke Drage.

„Rekreativne i adrenalinske sportove danas“ (212-219) predstavili su Elvir Suljić i Riccardo Staraj te ukazali kako područje Općine Mošćenička Draga, osim mora i prekrasnih plaža, ljubiteljima sportova u prirodi nudi mnogobrojne mogućnosti za razne tzv. *outdoor* sportove poput planinarenja, vožnje biciklom, ronjenja, jedrenja, vožnje skutera za vodu itd.

Zaključak „Mošćenička Draga: općina sportaša i sportskih entuzijasta“ napisao je Riccardo Staraj, u kojem je zahvalio svima koji su surađivali na izradi ove monografije te istaknuo kako je ona pisano svjedočanstvo bogate sportske povijesti Mošćeničke Drage.

Monografija *Sport u Općini Mošćenička Draga* vrijedan je prinos proučavanju povijesti sporta lokalne zajednice, a treba spomenuti kako je njezin sadržaj obogaćen nizom fotografija koje su zabilježile neke od važnih događaja i pojedinaca toga kraja. Nesumnjivo je da je ovo vrijedno djelo obogatilo proučavanje povijesti razvoja istarskoga sporta i da treba očekivati daljnje monografije koje će obrađivati sportsku tematiku.

Igor Jovanović

Religio, fides, superstitiones...: o vjerovanjima i pobožnosti na jadranskom prostoru, 7. istarski povijesni biennale, sv. 7, zbornik radova s međunarodnog znanstvenog skupa održanog u Poreču od 21. do 23. svibnja 2015., urednice Marija Mogorović Crljenko i Elena Uljančić-Vekić, Poreč: Zavičajni muzej Poreštine – Museo del territorio parentino / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Filozofski fakultet / Državni arhiv u Pazinu, 2017., 285 str.

Zbornik radova *Religio, fides, superstitiones...: o vjerovanjima i pobožnosti na jadranskom prostoru* predstavlja 18 radova proizišlih iz istoimenoga

znanstvenog skupa održanoga 2015. godine. Zastupljeni se radovi, pisani na hrvatskom, slovenskom, talijanskom i engleskom jeziku, dotiču istraživanja zanimljivih problematika vjerovanja i pobožnosti u svim razdobljima, od antike do modernoga doba.

Zbornik radova otvara članak Ivana Jurkovića „»Dostojno jest da mi za grih zla patimo« – osmanska osvajanja hrvatskih zemalja kao Božja pokora?“ (9-19), u kojem autor problematizira pitanje osmanske opasnosti koja se u djelima hrvatskih humanista te plemića shvaća kao posljedica grijeha. Analizirajući šesnaestostoljetne pisce, predstavlja njihove poglede na individualnu i kolektivnu krivnju te pokajanje i pokoru, koji bi trebali osigurati Božju intervenciju i zaštitu.

Rino Cigui predstavlja rad „Religione e malattie“ (20-27), u kojem daje pregled shvaćanja otkud potječu bolesti, odnosno kako su ljudi od prapovijesti do srednjega vijeka shvaćali pojavu bolesti te kakva je bila uloga vjere u percepciji bolesti. Problematizira i ulogu svetaca zaštitnika u srednjem vijeku te ranom novom i modernom dobu, kao i njihovu važnost u mentalitetu ljudi koji su živjeli u strahu od sveprisutnih bolesti i epidemija.

Klara Buršić-Matijašić donosi rad „Zagonetni kolutić iz Kringe“ (28-44), u kojem analizira sačuvani koštani kolutić kojemu pokušava utvrditi svrhu. Naime, sam oblik artefakta (krug), kao i simboli (kalendar ili znakovi zodijaka) te trinaest polja (od kojih je jedno prazno, bez simbola) koji su na njemu prikazani ukazuju na to da je predmetu htjelo biti pripisano neko posebno značenje. Analizom simbola autorica dolazi do zaključka da je kolutić najvjerojatnije služio u apotropejskim obredima.

„*Donationes pro remedio animae* as Total Social Facts: A Case Study from the Twelfth Century Margraviate of Istria“ (45-67) Josipa Banića analizira darovnicu kojom Ulrik II. i njegova žena Adelaida doniraju akvilejskoj crkvi brojne posjede u Istri za spas svoje duše. Istražujući tu povijesnu epizodu prema konceptu totalne društvene pojavnosti autor na zanimljiv način sagledava političku i društvenu pozadinu darovnice.

Darja Mihelič predstavlja rad „Profano življenje piranskega župnika Janeza (zadnji desetletji 13. stoletja)“ (68-77), u kojemu problematizira pitanje celibata analizirajući primjer piranskoga župnika Ivana iz trinaestoga stoljeća.

„Religioznost kao pokretač društvenih i intimnih promjena u srednjem vijeku – primjer dominacije »socijalnog i laičkog kršćanstva« u urba-

nim društvima istočnojadranske obale“ (78-109) rad je Zorana Ladića, u kojem se na temelju analize raznih izvora (notarskih isprava, komunalnih i bratovštinskih statuta, kronika, dnevnika, putopisa hodočasnika) razmatra problematika pobožnosti stanovnika istarskih i dalmatinskih komuna. Autor argumentira u prilog tezi o pojavi tzv. socijalnog i laičkog kršćanstva od trinaestoga stoljeća na istočnojadranskoj obali analizirajući nekoliko pojavnosti kao što su hospitali i leprozoriji, oslobađanje serva, briga za nezakonitu djecu, siročad i siromašne djevojke te pojava mendikanata i odlasci na hodočašća.

Gaetano Benčić donosi rad „Culto dei santi patroni e costruzione dell'identità delle città costiere istriane nel medioevo (X-XIV sec.)“ (110-132), analizirajući vjerske, kulturne, političke i društvene razloge nastanka kulta svetaca zaštitnika u istarskim komunama (Puli, Poreču, Novigradu, Kopru, Rovinju) te kako su ti kultovi svetaca ostvarili utjecaj na identitet stanovnika srednjovjekovnih komuna.

„Vjernici i svećenici u Valierovoj vizitaciji mletačkih istočnojadranskih biskupija 1579. – 1580.“ (133-143) rad je u koautorstvu Tee Perinčić i Kristine Stojšić koji analizira stanje svećenstva i redovništva, ali i vjernika u poslijetridentskom razdoblju te probleme s kojima su se suočavali (praznovjerja, neurednosti oko obreda vjenčanja, mržnje i svađe među stanovništvom, siromaštvo i loše obrazovanje klera i sl.). Poseban se naglasak stavlja na analizu motovunske župe u dokumentima vizitacije te stanje svećenstva i bratovština na tom području, kao i analizu slučaja župnika Jakova Goie koji je bio optužen za „nepošten život“ (sudjelovanje u lovu i igrama, nepoštvanje celibata te neprimjereno ponašanje tijekom ispovijedi).

Marija Mogorović Crljenko predstavlja rad „Pobožnost i praznovjerja u bračnim sporovima Porečke biskupije u prvoj polovici 17. st.“ (144-152), u kojem se analizira zanimljiva tematika praznovjerja koje se vezuje za sporove oko nasilnoga sklapanja brakova koje se ostvaruje bacanjem čini, a koje sporovi navode i kao razlog za impotenciju te neslaganje i sukobe u braku. Autorica predstavlja niz primjera iz Porečke biskupije kojima argumentira problematiku pojave praznovjerja, ali i pobožnosti i vjere te u kojoj mjeri stanovništvo priznaje i prihvaća nametnute mu vjerske regulative po pitanju braka.

„Alcune note intorno alla visita pastorale di Giovanni Lippomano, vescovo di Parenzo (1600)“ (153-162) rad je Giovanne Paolin koji donosi

zanimljiv uvid u svakodnevicu šesnaestostoljetnoga Poreča te probleme s kojima se susretao novi biskup, a koji se odnose na širenje praznovjerja i čarobnjaštva, bračnih problematika, kao i problematike vezane za liturgiju.

Zdenka Bonin u radu „Samostani v Kopru v obdobju Beneške republike in sedanja raba njihovih poslopij“ (163-192) donosi pregled koparskih samostana u vrijeme mletačke vlasti, ali i u razdoblju nakon francuske okupacije istarskih područja, kada je većina samostana i drugih vjerskih udruga prestala s radom, a njihove posjede prisvojila nova vlast.

Elvis Orbanić predstavlja rad „Vjerske procesije u austrijskoj Istri druge polovine 18. st.: od barokne raskoši do jozefinskih redukcija“ (193-205), u kojem se istražuje problematika procesija kao jednoga od iskaza pobožnosti. Analizirajući zapisnike pastoralnih vizitacija, upisnike vladarskih naredbi i zaključke biskupijskih sinoda, autor na primjerima iz austrijskoga dijela Porečke biskupije, kao i iz Pićanske biskupije, pokušava utvrditi u kojoj su mjeri bili reducirani brojevi procesija tijekom toga razdoblja.

„Istarski sveci-zaštitnici od bolesti: povijesnomedicinski pogled s osobitim osvrtom na kult svetog Roka i njegove tragove u Voloskom i Klani“ (206-212) Amira Muzura dotiče se problematike svetaca zaštitnika od bolesti te posebice pojave i širenja kulta svetoga Roka u Istri. Autor navodi da nije čudno zašto je sveti Rok, koji djeluje kao zaštitnik (između ostaloga) od kuge, dostigao toliku popularnost na poluotoku. Posebnu pozornost pridaje utjecaju kulta toga sveca na području Voloska i Klane te istražuje problematiku njegove pojave u tim sredinama.

Danijela Doblanović Šuran u radu „Osobna imena u Istri od druge polovice 15. do kraja 19. stoljeća“ (213-237) na primjeru nekoliko župa na austrijskom i mletačkom dijelu Istre obrađuje problematiku osobnih imena. Autorica analizira dostupnu građu, odnosno upise u matične knjige krštenih, kako bi predstavila podatke o povezanosti imena krštenih sa svecima zaštitnicima i svetačkim relikvijama prisutnima u pojedinim župama (Čepić, Lindar, Rovinj, Rovinjsko Selo, Savičenta, Umag), ali i povezanosti imena krštenih s blagdanom posvećenim nekom od svetaca. U sklopu rada prilaže i korisne grafikone po kojima se može uvidjeti učestalost ženskih i muških imena u tim župama.

Denis Visintin donosi rad „Le confraternite istriane tra religiosità ed economia“ (238-245), u kojem se analizira uloga bratovština u Istri u doba zalaska mletačke vlasti. Autor istražuje kako su se bratovštine od svojih

primarnih karitativnih uloga pretvorile u ekonomski bitne čimbenike na istarskom području te na koje su sve aspekte života ostvarile utjecaj.

U radu Marka Jelenića „Duhovni svijet i svakodnevica u biskupskim vizitacijama Rovinjštine u XVIII. stoljeću“ (246–253) istražuje se svakodnevica u Istri u poslijetridentskom razdoblju. Temeljem analize vizitacija porečkih biskupa i vikara autor je rekonstruirao problematiku poznavanja vjere i moralne discipline među rovinjskim stanovništvom, ali i problematiku čarobnjaštva te psovki, praznovjerja i nadriliječenja.

Tekst „Župnijski ubožni inštituti kot začetki systemske oskrbe revnih“ (254–273) Dragice Čeč bavi se problematikom ubožnica osnovanih u Istri u drugoj polovici 19. stoljeća. Autorica analizira u kojoj su mjeri جوزيفinske reforme utjecale na centralizaciju i birokratizaciju skrbi o najsiromašnijim slojevima stanovništva, služeći se pritom primjerima s Pazinštine.

Rad Mihovila Dabe „»Po tom se vidi, da su Istrani najmanje pobožni«: vjerski život i duhovne potrebe puka u očima biskupa Dobrile“ (274–284) zaključuje ovaj svezak zbornika porečkoga bijenala. U njemu autor predstavlja tezu kako je Dobrilina djelatnost shvatljiva isključivo obrati li se pozornost na podrobno poznavanje vjerskih prilika i potreba u povjerenim mu biskupijama.

Kosana Jovanović

***Histria archaeologica*, sv. 44/2013, Pula 2014., 160 str.**

U studenome 2014. objavljen je 44. broj časopisa Arheološkoga muzeja Istre *Histria archaeologica*. Glavni je i odgovorni urednik časopisa Darko Komšo, dok su članovi uredništva Kristina Mihovilić, Ondina Krnjak i Adriana Gri Štorga (ujedno i tajnica uredništva). Članci su u cijelosti prevedeni i na engleski jezik, a za to su zaslužni Miloš Ilgo i Petra Rajić Šikanjić.

Časopis započinje izvornim znanstvenim člankom Sare Močinić i Tee Zubin Ferri „FT-IR spektroskopska analiza prapovijesne keramike iz Osora“ (5–30). Autorice su u radu predstavile rezultate analize kemijskoga sastava prapovijesne keramike metodom FT-IR (metoda infracrvene spektroskopije s Fourierovom transformacijom). Cilj je istraživanja bio odgovoriti na pitanje može li infracrvena spektroskopija pomoći u relativnoj dataciji keramike.